

41. Kweek

Kweek (*Elytrigia repens*) heeft in de afgelopen decennia van intensief graslandgebruik en hoge kunstmest N-giften een slechte naam gekregen. De slechte naam was gebaseerd op de verdringing door kweek van speciaal ingezaaide, goed producerende grasrassen en, in mindere mate, op een lagere droge stof productie en een mindere smakelijkheid. De opmars van kweek in grasland werd verweten aan de hoge (N-) bemestingstoestand en een hierdoor uit de handlopend graslandgebruik, monocultuur van engels raaigras, de toename van het areaal heringezaaide "vervuilde" akkerbouwgronden, de afname van vruchtwisseling met lichtonttrekkende akkerbouwgewassen en het in gebruik nemen van percelen waar de concurrentiekracht van de "goede" grassen op basis van de milieuomstandigheden te gering was.

Op biologische melkveebedrijven, maar ook op gangbare bedrijven waar het bemestingsniveau als gevolg van de mineralenboekhouding aanzienlijk naar beneden is gegaan, zou men verwachten dat kweek niet langer een rol speelt. Toch komt dit niet overeen met praktijk-gegevens. De botanische samenstelling van de bedrijven die deelnemen aan het project Bioveem hebben een gemiddeld aandeel kweek, dat ruim onder de 5% ligt. Op een aantal bedrijven op veengrond loopt dit percentage op tot 5 - 10%. Daarnaast zijn er ook op de meeste bedrijven percelen te vinden waar het percentage kweek 10 - 25% is. Aanwezigheid van kweek en kweekbestrijding kan dus belangrijk zijn, zeker in het geval van herinzaai van grasland.

Kweek is geen uniforme grassoort. Tussen kweekpopulaties kunnen grote verschillen bestaan in ds-productie, voorjaarsontwikkeling, kleur en neiging tot spruitvorming. Op vochthoudende, vruchtbare gronden is de ds-productie van kweek vergelijkbaar met die van "goede" rassen. In de chemische analyse van kweek valt op een hoog ruw-eiwit (RE) gehalte en een acceptabel ruwe-celstof (RC) gehalte. De RC loopt echter snel op na het begin van de stengelstrekking (wat vroeg plaatsvindt bij kweek). Dit komt tot uitdrukking in een relatief snelle afname van de smakelijkheid/verteerbaarheid, waardoor de beweidingsmogelijkheden afnemen.

Voor de waardering van kweek in grasland maakt het uit of kweek in haarden of regelmatig verspreid door het perceel voorkomt. Komt kweek verspreid voor en in een geringe bezetting (<10%), dan kan door intensieve beweiding de hoeveelheid kweek enigszins worden teruggedrongen. Kweek is minder goed bestand tegen frequent ontbladeren dan bijvoorbeeld engels raaigras. Er moet dan wel steeds in een vroeg stadium (1200-1500 kg ds/ha) worden ingeschaard en kort worden afgeweid. Beweiding met schapen kan zeer effectief zijn. Laat inscharen van vee of een zware maaisnede voor voederwinning in een kweekperceel bevordert kweek. Kweek kan bestreden worden door teelt van Italiaans raaigras. Italiaans raaigras concurreert sterk met kweek om licht en mineralen.

In een proef uitgevoerd op de Minderhoudshoeve begin jaren '80 werd het effect van continu beweiden, 4- of 6 wekelijks maaien (3 cm) op kweekhaarden onderzocht. Zowel 4- als 6-wekelijks maaien kunnen als 'laat maaien' worden opgevat, wat in theorie tot kweekuitbreiding leidt. Alle in de proef vergeleken kweekhaarden hadden aan het begin van de proef een gelijke botanische samenstelling. In de onderstaande tabel is weergegeven hoe de botanische samenstelling in de loop van de proef veranderde.

	Botanische Samenstelling (% in droge stof)								
	Continu beweiden			4 wekelijks maaien			6 wekelijks maaien		
	Kweek	E.raai	Rest	Kweek	E.raai	Rest	Kweek	E.raai	Rest
begin proef (22/5/80)	55,8	39,0	5,2	60,1	33,8	6,1	60,0	34,9	5,1
eind proef (12/8/80)	9,6	72,3	18,1	47,6	48,8	3,7	74,5	21,0	4,5
eerste snede 19/5/81	19,5	62,9	17,6	29,9	23,3	46,8	32,2	24,7	43,1

Onder continu beweiden neemt het percentage kweek sterk af, Engels raaigras sterk toe. Onder 4-wekelijks maaien neemt het percentage kweek af, echter minder sterk als onder continu beweiden, Engels raaigras

neemt iets toe. Onder 6-wekelijks beweiden neemt het percentage kweek toe en Engels raaigras af. Kijken we naar het resultaat na 1 jaar, dan is het percentage Engels raaigras alleen onder continu beweiden hoger dan aan het begin van de proef. Het percentage kweek is in alle behandelingen afgenomen, maar alleen onder continu beweiden heeft dat een positief effect opgeleverd in de vorm van een hoger percentage Engels raaigras. In beide maaiobjecten gaat een verlaagd percentage kweek samen met een sterk verhoogd aandeel "rest". De restgroep werd in de proef omschreven als "straat gras + kruiden".

Om duidelijk aan te kunnen geven hoe de hoeveelheid kweek veranderde onderzocht men in de proef ook de verandering van het aantal spruiten en het spuitgewicht. Het aantal spruiten nam niet toe binnen de proefveldjes, zelfs niet bij 6-wekelijks maaien. Men concludeerde hieruit dat de teruggang van Engels raaigras vooral door lichtconcurrentie met kweek plaatsvond. Recentere ervaringen geven aan dat Engels raaigras gevoelig kan zijn voor laat maaien. Opvallend was dat de sterke afname van het percentage kweek in het continu beweidde object gepaard ging met een veel geringere afname in het aantal kweekspruiten. Het grote verschil tussen continu beweidde en gemaaide perceeltjes in het percentage kweek op 12/8/80 betekent dus niet dat kweek permanent aan het verdwijnen is! Gericht graslandgebruik blijft noodzakelijk om kweek eronder te houden.

Aan het eind van de jaren '60 stelde men vast dat het scheuren van grasland met frees en/of ploeg geen effectieve bestrijding van kweek bewerkstelligde. Aangezien kweek over vrij veel reservevoedsel kan beschikken en de concurrentiekracht van de overige grassen tijdelijk wegvalt, leidde het in de meeste gevallen tot een uitbreiding van kweek doordat de rhizomen in stukken werden gesneden, die ieder voor zich een nieuwe plant konden vormen. Een complexere freesmethode, waarbij 5 à 6 weken voor de geplande inzaaidatum begonnen werd met frezen en er meerdere malen gefreesd moest worden opdat kweek en nieuwe kweekspruiten werden uitgeput, werd als succesvol bestempeld. Om de kweek in eerste instantie in zo klein mogelijke stukjes te snijden werd er gefreesd bij een hoog toerental (220-250) in combinatie met langzaam rijden. Deze methode werd het liefst gecombineerd met een hoge N-gift in het voorjaar zodat de rhizoomknoppen extra gestimuleerd werden tot uitlopen, resulterend in een completere uitputting.

Jan-Paul Wagenaar
j.p.wagenaar@louisbolk.nl